

Maarten Doormans kwantitatieve argumenten voor vooruitgang in de kunst

Gert-Jan C. Lokhorst

1997

Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte jaargang 89 nr. 3
(juli 1997), blz. 230–231.

In Maarten Doormans *Steeds mooier* (Amsterdam, Bert Bakker, 1994) zijn drie “kwantitatieve” argumenten voor vooruitgang in de kunst te vinden (blz. 227–232). In het onderstaande zullen we een formele verheldering van deze argumenten geven, waardoor het duidelijk wordt hoe weinig ze eigenlijk zeggen.

Basisbegrippen. Een *formeel model voor de ontwikkeling van de kunst* is een structuur $\langle T, <, K, \mathcal{C}, d, p, q, s, B \rangle$, waarbij T een verzameling van “tijdstippen” is, $<$ (“is eerder dan”) een relatie op T is, K een verzameling van “mogelijke kunstwerken” is, \mathcal{C} (“levert commentaar op”) een relatie op K is, d, p, q en s functies van K naar de verzameling van alle deelverzamelingen van K zijn, en B een functie van T naar de verzameling van alle deelverzamelingen van K is. $d(x)$ is de discipline waartoe kunstwerk x behoort, $p(x)$ is het procédé waarmee x vervaardigd is, $q(x)$ is de kwaliteit van x , $s(x)$ is de stijl van x , en $B(t)$ is de verzameling kunstwerken die op tijdstip t bestaan.

Definities. Gegeven een bepaald model, definiëren we de volgende begrippen als volgt.

1. $C(t) = \{x \in B(t) : \exists y \in B(t) y \mathcal{C} x\}$. $C(t)$ is de verzameling van alle kunstwerken die op tijdstip t door minstens één kunstwerk becommentarieerd worden.
2. $D(t) = \{d(x) : x \in B(t)\}$. $D(t)$ is de verzameling van alle disciplines die op tijdstip t door minstens één kunstwerk vertegenwoordigd worden.
3. $P(t) = \{p(x) : x \in B(t)\}$. $P(t)$ is de verzameling van alle procédé’s die op tijdstip t door minstens één kunstwerk vertegenwoordigd worden.
4. $Q(t) = \{q(x) : x \in B(t)\}$. $Q(t)$ is de kwalitatieve diversiteit op tijdstip t .
5. $S(t) = \{s(x) : x \in B(t)\}$. $S(t)$ is de stilistische diversiteit op tijdstip t .
6. Zij f een functie van T naar een verzameling van verzamelingen. f neemt toe als voor alle $t, u \in T$ met $t < u$ geldt dat $f(t)$ een deelverzameling van

$f(u)$ is. f neemt echt toe als voor alle $t, u \in T$ met $t < u$ geldt dat $f(t)$ een echte deelverzameling van $f(u)$ is.

Doormans argumenten. Een *axioma* is een extra eis die aan alle modellen wordt gesteld. Een *theorem* is een bewering die voor alle modellen geldt.

ARGUMENT 1 (blz. 227–8). Axioma: B , D , P en S nemen echt toe. Theorema: er is echte vooruitgang in de kunst in de zin dat B , D , P en S echt toenemen. (Doorman sprak hier van “verrijking”.) Bewijs: triviaal, zoals Doorman zelf ook inzag (blz. 228). Merk op dat het voldoende is om aan te nemen dat D , P en S echt toenemen.

ARGUMENT 2 (blz. 228–9). Axioma: B neemt toe. Theorema: er is vooruitgang in de kunst in de zin dat C toeneemt. (Doorman had het, in navolging van Martin Seel, ook hier over “verrijking”.) Bewijs: triviaal.

ARGUMENT 3 (blz. 231). Axioma 1: B neemt echt toe. Axioma 2: q is een injectie (geen twee kunstwerken hebben dezelfde kwaliteit). Theorema: er is echte vooruitgang in de kunst in de zin dat Q echt toeneemt. (De “kwalitatieve verscheidenheid” neemt toe.) Bewijs: triviaal.

Conclusie. Maarten Doormans kwantitatieve argumenten voor vooruitgang in de kunst zijn begrijpelijk en correct, maar wel erg flauw.

Abstract

MAARTEN DOORMAN’S QUANTITATIVE ARGUMENTS FOR THE THESIS THAT THERE IS PROGRESS IN ART.

In his book *Steeds mooier* (Amsterdam 1994), Maarten Doorman put forward three so-called quantitative arguments for the thesis that there is progress in art. We present a formal analysis of these arguments according to which they are valid, but utterly trivial.

[februari 1997]

1 Een weerlegging van Doormans kwantitatieve argumenten voor vooruitgang in de kunst

Gert-Jan C. Lokhorst

Inleiding. Vorig jaar schreef ik een artikel over Maarten Doormans kwantitatieve argumenten voor vooruitgang in de kunst (ANTW jrg. 89, 1997, blz. 230–1). Ik liet daarin zien dat Doormans argumenten correct maar triviaal zijn. In zijn reactie op mijn analyse merkte Doorman op dat hij liever een *weerlegging* van zijn betoog had gezien (ANTW jrg. 89, 1997, blz. 232–3). In het onderstaande zal ik zo'n weerlegging geven. Ik zal betogen dat Doormans argumenten, hoe correct ze op zichzelf ook zijn, niet impliceren dat de kunst in de gewone betekenis van het woord vooruitgaat. Hij laat het belangrijkste aspect van het begrip vooruitgang in de kunst namelijk buiten beschouwing.

Basisbegrippen. Een *verbeterd model voor de ontwikkeling van de kunst* is een structuur $\langle T, <, K, \wp, d, p, q, s, B, I, L \rangle$, waarbij T tot en met B zoals in mijn vorige artikel zijn, I een verzameling individuen is en L een functie van $I \times T$ naar de verzameling irreflexieve transitieve relaties op K is. $L(i, t)(k_1, k_2)$ betekent dat persoon i kunstwerk k_1 op tijdstip t lelijker vindt dan kunstwerk k_2 . We nemen met Doorman aan dat er voortdurend kunstwerken bijkomen en eisen daarom dat voor alle t_1, t_2 met $t_1 < t_2$ geldt dat $B(t_1) \subset B(t_2)$.

Definities.

1. *Persoon i vindt op tijdstip t_2 dat de kunst op tijdstip t_1 in esthetisch opzicht vooruitgaat* $\stackrel{\text{def}}{=}$

$$\exists x \in B(t_1) (\forall t < t_1 x \notin B(t) \ \& \ \neg \forall t < t_1 \forall y \in B(t) L(i, t_2)(x, y))$$

Met andere woorden: i vindt op t_2 dat de kunst op t_1 in esthetisch opzicht vooruitgaat als er op t_1 een kunstwerk bijkomt dat i op t_2 niet lelijker vindt dan alle kunstwerken die al op t_1 bestonden.

2. *De kunst gaat in esthetisch opzicht vooruit* $\stackrel{\text{def}}{=}$ er is iemand die ooit vindt dat de kunst op enigerlei moment in esthetisch opzicht vooruitgaat. Dit is de zwakste notie van vooruitgang in esthetische zin die ik heb kunnen verzinnen.

Stelling. *Het is niet noodzakelijk dat de kunst in esthetisch opzicht vooruitgaat.* Bewijs: beschouw het volgende model. $T = \{t_1, t_2\}$, $< = \{\langle t_1, t_2 \rangle\}$, $K = \{k_1, k_2\}$, $\wp = \{\langle k_2, k_1 \rangle\}$, $d = p = q = s = \{\langle x, \{x\} \rangle : x \in K\}$, $B(t_1) = \{k_1\}$, $B(t_2) = K$, $I = \{i\}$, $L(i, t_1) = \emptyset$, $L(i, t_2) = \wp$. Merk op dat er in

dit model sprake is van echte vooruitgang in alle door Doorman onderscheiden betekenissen van het woord.

Bewering. *De term “vooruitgang in de kunst” betekent in de eerste plaats “vooruitgang in esthetische zin”. Dit kan men gemakkelijk in de woordenboeken controleren. Ook de titel van Doormans eigen boek over vooruitgang in de kunst—*Steeds mooier*—wijst dit uit.*

Conclusie. *Het is niet noodzakelijk dat de kunst vooruitgaat. Hiermee heeft Doorman de weerlegging gekregen waar hij om heeft gevraagd.*

Abstract

A REFUTATION OF DOORMAN'S QUANTITATIVE ARGUMENTS FOR PROGRESS
IN ART.

This article continues Lokhorst's and Doorman's discussion about progress in art (*Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte* vol. 89, 1997, pp. 230-3). The author argues that Doorman's arguments fail to show that there is progress in art in the ordinary sense of the word.

[april 1998]